פועלי כל הארצות התאחדו!

זו הדרך

ZO HADEREKH زو هديرخ

גליון 39, 30 בספטמבר 2009

מבחנו של משא-ומתן

במלאות 9 שנים לפרוץ האינתיפדה השנייה: האם נלמד הלקח?

ימים אלה, בהם ברק אובאמה, נשיא ארה"ב, שב ומכריז על כוונתו לקדם את כינונה של מדינה פלסטינית בצד ישראל, ובהם נידונה האפשרות לחידוש השיחות בין נציגי ישראל והרשות הפלסטינית, הם עיתוי הולם לשאול בקול: האם נלמדו הלקחים של האינתפידה השנייה, שפרצה השבוע לפני תשע שנים?

מבחינתו של הממסד הישראלי, המדיני והצבאי, אין שום סימן שנלמד הלקח. ערב יום הכיפורים האחרון, שוב פרצו שוטרים לרחבת מסגד אל אקצה בירושלים, יידו רימוני הלם ופצעו 20 מתפללים פלסטינים. הרקע לעימות – מחאה של המתפללים על ביקור של קבוצה, שעלתה לרחבת המסגד מלווה בשוטרים. ומה קרה לפני תשע שנים? אריאל שרון, אז יו"ר הליכוד וראש האופוזיציה, עלה לרחבת מסגד אל אקצה מלווה בשוטרים. בעימותים שהתפתחו במקום, ירו שוטרים למוות בשבעה פלסטינים.

אך לא רק הפרובוקציות דומות והפעולה המשטרתית חוזרת על עצמה. הדמיון הוא עמוק הרבה יותר: הממסד הישראלי ממשיך להתנהג בירושלים המזרחית ככובש יהיר, שלא רק רומס ברגל גסה את זכויותיהם הדתיות של הפלסטינים, אלא גם מנשלם מבתיהם במטרה "לייהד" מתחמים נוספים באמצעות מתנחלים קיצוניים הממומנים בידי בעלי הון כהניסטיים.

ממשלת ישראל הנוכחית ממשיכה את מדיניות קודמותיה ומתנגדת לפתרון של שתי בירות בירושלים ולכינונה של מדינה פלסטינית בקווי ה-4 ביוני 1967. אך ממשלה זו מתייחדת, נוסף לכך, ביהירותה האימפריאלית.

לאחרונה דאגו דוברי הממשלה לפטם את התקשורת הממסדית בישראל במידע על "השגשוג הכלכלי" בגדה המערבית הכבושה. הכותבים השתפכו למראה קניון ברמאללה ומסעדה בבית לחם, כאילו יש בהם כדי לעמעם את הפשע שמבצע הבולדוזר הישראלי, הממשיך להכשיר את הקרקע לבניית התנחלויות נוספות, או לסלול כבישים "ליהודים בלבד". כתבות אלה נועדו במפורש ליצור את הרושם, כאילו הכיבוש אינו יותר בעיה, וכאילו הפלסטינים בעצם השלימו איתו.

במלאות 9 שנים לאירועי אוקטובר 2000
מתקיימת ביום ה', 1 באוקטובר,
שביתה כללית ביישובים הערביים.
באותו יום בשעה 14.00
עצרת הפגנה בכפר עראבה
בשם ועדת המעקב לענייני האוכלוסייה הערבית
נסיעה מת"א: בשעה 12.00 ליד מסוף אל על ברכבת מרכז.

תהלוכת לפידים בחיפה
מטעם סניפי מק"י ובנק"י
לציון 9 שנים לאירועי אוקטובר 2000
ביום ד', 30 בספטמבר, בשעה 19.00
בקרן הרחובות עבאס והבישוף חג'אר

אך זה בדיוק העניין של אי-לימוד הלקחים מהאינתיפדה השנייה: כל עוד לא נפתרה השאלה הלאומית ולא הוקמה המדינה הפלסטינית העצמאית, ובירתה – ירושלים המזרחית, שום חנות של מותג לא תמנע את המשך העימות, שיכול גם להתגלגל לאינתיפדה נוספת.

לימוד הלקחים נחוץ גם להנהגה הפלסטינית, המתמודדת עם הכובש הישראלי ועם פטרונו האמריקאי. לא מעטים בהנהגה הפלסטינית כבר הודו בפומבי, כי האופי החמוש של האינתפידה השנייה יותר הזיק מאשר הועיל לעם הפלסטיני. אך ישנם רק סימנים מעטים, שהנהגה זו מתכוונת לנהל מאבק פוליטי עממי רחב נגד הכיבוש. ובלי מאבק כזה, נידונה ההנהגה הפלסטינית להיטלטל בין הכובש הישראלי לבין הממשל האמריקאי, ולשקוע במשא-ומתן על הקלות, מבלי שהוסכם לגבי הפתרון שאליו חותרים: היכן תקום המדינה הפלסטינית, מה יהיו גבולותיה, היכן תהיה בירתה, מה יהיו מרכיבי ריבונותה המדינית והכלכלית, וכן הלאה.

לשני העמים, הפלסטיני והישראלי, נחוץ מו"מ על הסדר שלום צודק , ולא מו"מ המסתובב סביב עצמו.

מרקל תקים שוב ממשלה; עלייה ניכרת למפלגת השמאל

בבחירות הכלליות שנערכו בגרמניה (27.9), העניקו אזרחי גרמניה רוב לקואליציה ימנית של המפלגה השמרנית הנוצרית-דמוקרטית עם הדמוקרטים החופשיים (המפלגה הליברלית). השמרנים שמרו על ייצוגם בבונדסטאג (הפרלמנט הגרמני) - 33.8%, ואילו הליברלים הגדילו כוחם והשיגו 15% מהקולות. את הקואליציה השחורה-צהובה (כצבעי שתי המפלגות) תשוב ותנהיג הקנצלרית המכהנת, אנגלה מרקל.

באופן כללי, ביטאו הבחירות אכזבה: שיעור ההצבעה בבחירות אלה היה הנמוך ביותר אי פעם — 72%. זו ירידה של 5% לעומת שיעור ההצבעה בבחירות ב-2005.

בצד השמאלי של המפה הפוליטית בגרמניה, נחלה המפלגה הסוציאל-דמוקרטית (SPD) את המפלה הקשה ביותר ב-60 השנים האחרונות. הס״ד זכתה בתמיכה של 23% בלבד מהמצביעים - ירידה של יותר מ-11% לעומת הבחירות ב-2005. ״זוהי מפלה מרה לסוציאל-דמוקרטים״ - אמר מועמד המפלגה לתפקיד הקנצלר, פרנק-ולטר שטיינמאייר.

מהירידה בתמיכה בס״ד יצאה נשכרת מפלגת השמאל ״די לינקה״, שזכתה ב-12% מהקולות, לעומת 8.7% ב-2005. גם מפלגת ״הירוקים״ התחזקה והשיגה 10.7% מהקולות (תוספת של 2.6%).

העלייה במספר חברי סיעת מפלגת השמאל בבונדסטאג מ-54 ל-80, נתקבלה בהתלהבות במטה מפלגת די לינקה. הפעילים חגגו במשך כל הלילה והבטיחו להמשיך להיות אופוזיציה לוחמת. ״זה יום גדול לשמאל בגרמניה״, אמר אחד ממנהיגי המפלגה, אוסקר לפונטיין. ״איש אינו יכול להכחיש שהפכנו כעת למפלגה מבוססת״. תוצאות הבחירות מלמדות, כי ״די לינקה״ היא כעת הכוח הפוליטי הרביעי בכוחו בגרמניה.

חשוב לציין, כי לראשונה מאז הקמת הרפובליקה הפדרלית הגרמנית ב-1945, כוח שמאלי עיקבי מקבל יותר מ-10 אחוזים מקולות הבוחרים. לפני הבחירות אמר גריגור גיזי, מראשי מפלגת הסוציאליזם הדמוקרטי וממקימי ״די לינקה״, כי ״הישג משמעותי עבורנו ייחשב, כאשר נקבל לפחות 10% מקולות הבוחרים״.

ניתוח תוצאות הבחירות מלמד, כי די לינקה הגדילה את מספר הקולות שקיבלה בשליש. היא שכתה בתמיכה ניכרת באזורים שבהם ריכוזים גדולים של עובדי תעשייה ומובטלים.

פורטוגל: השמאל המרקסיסטי השיג 18% מקולות הבוחרים

הישג ללא תקדים לשמאל המרקסיסטי בבחירות לפרלמנט שנערכו בפורטוגל (27.9): מערך השמאל זכה ב-10% מקולות הבוחרים וחזית המפלגה הקומוניסטית והירוקים זכתה ב-8%. יוצא, שאחד מכל חמישה בוחרים בפורטוגל הצביע עבור השמאל האנטי-קפיטליסטי.

למרות הירידה בתמיכת הבוחרים בה, המפלגה הסוציאליסטית השלטת תמשיך לשלוט בפורטוגל עם 37% מהקולות הבוחרים. המפלגה השמרנית, המכונה בפורטוגל המפלגה הסוציאל-דמוקרטית, נחלשה, לאחר שזכתה רק ב-29% מהקולות. לראשונה מאז ״מהפכת הציפורנים״ (1974), שתי המפלגות הגדולות האלה זוכות בפחות מ-70% מקולות הבוחרים.

החזית של הקומוניסטים והירוקים רשמה עליה מתונה בכוחה והוסיפו מושב נוסף בפרלמנט. בסיעה החדשה של הקומוניסטים והירוקים מכהנים כעת 15 חברים.

מערך השמאל, שהוא איחוד של ארגוני שמאל אנטי-קפיטליסטי, זכה בתוספת כוח משמעותית והכפיל את מספר חברי סיעתו בפרלמנט מ-8 ב-2005 ל-16 כעת. שיעור המצביעים עבור המערך גדל מ-6.3% ל-10% מהקולות — רובם צעירים, סטודנטים ושכבות ביניים. מחצית מחברי הפרלמנט של מערך השמאל הם מרצים במוסדות להשכלה גבוהה.

מתרחב הדיכוי בהונדורס

צבא הונדורס פשט על תחנת רדיו מקומית וסגר אותה, לאחר שתקנה שפרסם ממשל ההפיכה הימנית בהונדורס מאפשרת להגביל את חופש הביטוי והעיתונות במדינה.

במקביל, הציג המשטר הימני אולטימטום לממשלת ברזיל ואיים בניתוק הקשרים הדיפלומטיים בין הונדורס וברזיל. המשטר הימני תובע מברזיל להפסיק את המקלט המדיני שנתנה בשגרירותה בטגוסיגלפה לנשיא הנבחר של הונדורס, מנואל סלאיה, שהודח בידי הקושרים וחזר בהיחבא למדינה. נשיא ברזיל, לואיס אינסיו ״לולה״ דה סילבה הודיע, כי ממשלתו דוחה את האולטימטום שהציג הממשל הימני של הונדורס בנוגע לגורלו של הנשיא המודח סלאיה.

ממשלת ההפכיה הימנית גם מנעה ממשלחת רמת דרג של ארגון מדינות אמריקה להיכנס לשטח הונדורס.

בחודש יולי ביקרה לראשונה משלחת של הארגון בהונדורס במטרה להגיע לפשרה בין הנשיא המודח לראשי ההפיכה. סלאיה מסר, שאינו מעוניין כלל בפשרה אלא בשובו לתפקידו.

חרף ההחלטה של ממשל ההפיכה בהונדורס להכריז על מצב חירום, כולל עוצר לילי, לתקופה של 45 יום, נמשכת המחאה העממית.

בתחילת השבוע השתתפו אלפים בהלווייתו של פעיל דמוקרטי, שנורה ונהרג בהפגנות שנערכו בסוף השבוע.

מצפים, כי ביום ד׳ השבוע יגיעו לבירת הונדורס טגוסיגלפה אלפי איכרים ובעלי חוות, אשר עושים את דרכם ברגל במסגרת מחאה נגד ההפיכה הימנית.

מכתב למערכת

אלה אינן עמדותיו של פרופ' רובינשטיין

הביקורת של תמר גוז׳נסקי על ספרו של פרופ׳ אריאל רובינשטיין ״אגדות הכלכלה״ (״זו הדרך״, 23.9), המקובלת עלי באופן כללי, כוללת, לדעתי, הבנה מוטעית של פרק 3.

בפרק זה, מביא רובינשטיין שני שיעורים דמיוניים במבוא לכלכלה: שיעור אחד ניתן באוניברסיטה של הג׳ונגל, ואילו השיעור השני - באוניברסיטה של השוק. לפי הביקורת יוצא, שאם המורה בשיעור הדמיוני אומר: ״כלכלתנו מקדשת את מושג הבעלות״, או מעלה על נס את ׳שיווי המשקל התחרותי׳ — אלה הן גם עמדותיו של רובינשטיין.

כפי שעולה גם מרשימתה של תמר גוז׳נסקי, רובינשטיין, לאורך ספרו, דווקא מותח ביקורת על התפיסות של ״היד הנעלמה״ ושאר אמונות ההבל של ״מדע״ הכלכלה הבורגנית.

קובי חזון, תל-אביב

ניצול עובדים ופולמוס רווחיות הייצוא

שילוב קפיטליסטי מנצח להבטחת רווחים גבוהים והצבר הון מואץ.

מאת **אפרים דווידי**

טרם נסיעתו לארה״ב, סיכם יובל שטייניץ, שר האוצר, עם גיורא ברוש, יו״ר התאחדות התעשיינים, כי ״השולחן העגול״ יתכנס לדיון בנושא: ״חיזוק כושר התחרות של הייצוא הישראלי על רקע השינויים המתרחשים בשערי המטבע ומצב התעסוקה במשק״. סיכום זה ביטא את עמדתו של ברוש, לפיה שיפור בייצוא, שהוא תנאי לשיפור בתעסוקה, לא יתרחש ללא פיחות בשער הדולר.

המשבר והייצוא

נתחיל בייצוא. לפי נתוני משרד התמ״ת, בעקבות המשבר הקפיטליסטי נרשמה בשנה האחרונה ירידה משמעותית בייצוא הישראלי.

על מנת לנתח את יצוא הסחורות מישראל, גיבש המשרד את ״מדד ה-100״. מדד זה מתבסס על המכירות לחו״ל של 100 התאגידים הגדולים. רבבות עסקים בישראל קשורים בייצוא, אבל חלק הארי של הייצוא מרוכז במספר נמוך להפליא של מפעלים. בידי מאה התאגידים הגדולים מרוכזים 66% מהייצוא התעשייתי וייצואם הסתכם ברבעון השני של השנה ב-5.5 מיליארד דולר (לעומת 4.8 מיליארד דולר ברבעון הראשון). אבל בהשוואה לנתוני הרבעון המקביל אשתקד, נרשמה ירידה של 27%. (כמובן, לא כל הענפים נפגעו בצורה דומה — ייצוא נשק ותחמושת לא נפגע קשה.)

אבל גם בקרב היצואנים הגדולים ישנם הבדלים: מפעלים המעסיקים אלף עובדים ויותר, אחראים לייצוא של 55% מסך הייצוא של 100 החברות הגדולות, והייצוא שלהם גדל בין רבעון לרבעון ב-21%, אך היה נמוך במידה רבה לעומת התקופה המקבילה אשתקד. המפעלים הבינוניים (המעסיקים בין 500 ל-1,000 עובדים) והאחראים ל-22% מהייצוא, רשמו אף הם עליה של 8.5%, ובקרב הקטנים (עד 500 עובדים) נרשמה עליה של 10%.

אגב, הייצוא של הגדולים מושפע במידה רבה (כמחצית ממנו) מפעילותו המואצת של המפעל החדש של החברה הרב-לאומית ״אינטל״ בקרית גת.

עבור ישראל, שהפכה את ״דת הייצוא״ לכרטיס הביקור הכלכלי שלה בהשתלבות בגלובליזציה הקפיטליסטית, הירידה בייצוא נתפסת כאסון ממש. הייצוא, המוגדר מנוע כלכלי, הוא בעיקרו דרך להצבר הון מואץ בידי המעסיקים הגדולים: אלה מוכרים מוצרים יקרים יחסית (כגון רכיבים אלקטרוניים ונשק) תוך שימוש בכוח עבודה זול יחסית.

השילוב הקפיטליסטי המנצח הזה - מוצרים יקרים ועובדים זולים, נבחן ב״שמירה על הרווחיות״. במלים אחרות: השילוב צריך להיות כדאי לבעל ההון, כדי שיתמיד בו.

חברת ״קרייר״ האמריקאית, למשל, מצאה בחודשים האחרונים, שניתן יהיה למכור את המוצרים היקרים שלה בשוק הישראלי, תוך ניצול עובדים בסין, שהם זולים יותר ממאות הפועלים ״היקרים״ במפעל ״תדיראן״ בעפולה.

איך ניתן לשמור על שיעור רווח גבוה? אפשר למכור יותר, כמובן. אבל בתקופות משבר, השווקים מתכווצים, או גרוע מזה — הממשלות מקדמות מדיניות של הגנה על השווקים המקומיים (״פרוטקציוניזם״), כפי שעושה הנשיא ברק אובאמה בארה״ב — אבירת ה״סחר החופשי״ (לשעבר).

הוויכוח בצמרת

אך אם לא ניתן להגדיל את המכירות, אז לפחות צריך להבטיח תמורה גדולה יותר עבור אותם המוצרים. להשגת מטרה זו קיימות שתי דרכים בדוקות: פגיעה בשכר העובדים (״הגמשת תנאי העבודה והשכר״, בלשון המעסיקים), או החלשת המטבע המקומי (השקל, בישראל), כדי שהתמורה שבעלי ההון יקבלו עבור הייצוא לחו״ל תהיה גדולה יותר במונחים מקומיים. וחשוב מזה: פיחות הוא דרך נוספת לכרסום בשכר העובדים.

בדיוק על כך ניטש בשבועות האחרונים ויכוח ער בצמרת הכלכלית. נגיד בנק ישראל, פרופ׳ סטנלי פישר, עושה כל שביכולתו, כדי לפגוע בשער השקל. פישר רוכש דולרים בכמויות עצומות, במטרה לגרום לפיחות השקל. אך חרף רבבות מיליארדי הדולרים שנרכשו בידי בנק ישראל, הפיחות המיוחל לא התרחש.

באותה עת, מדיניות בנק ישראל בחודשים האחרונים הפכה את ישראל לגן עדן עבור הספסרים. אלה מזרימים דולרים או קונים שקלים, כל עת שמובטח להם רווח קל.

עד אוגוסט, נהג בנק ישראל לרכוש מדי יום 100 מיליון דולר. מאז הודיע הבנק, כי ההתערבות שלו בשוק המט״ח תהיה באופן לא קבוע, ותיקבע לפי צורכי השעה. בפועל, בחודש האחרון הוכפל הקף ההתערבות של בנק ישראל בשוק המט״ח, לעומת החודשים בהם פעל במנה קבועה של 100 מיליון דולר ביום.

בראיון לפני כשבועיים במוסף הכלכלי של ״הארץ״, אמר יועצו הכלכלי של שר האוצר, פרופ׳ עומר מואב, כי ״היצואנים צריכים להתמודד עם הירידה בהכנסות השקליות שלהם, כתוצאה מהיחלשות הדולר ביחס לשקל, באמצעות הקטנה של ההוצאות השקליות שלהם: הם צריכים לשחוק את השכר הריאלי של העובדים שלהם, אך הם לא רוצים להיכנס עמם למלחמה, ולכן הם מעוניינים שהממשלה תעשה זאת עבורם באמצעות ייצור אינפלציה. הם שולחים את בנק ישראל להדפיס שקלים באמצעות רכישות אדירות של דולרים״.

בכל מקרה, בין ששיעורי הרווח יובטחו לפי תורת פישר או לפי תורת מואב, התוצאה תהיה דומה: שמירת על שיעורי הרווח על ידי העמקת ניצול העובדים. וכאן נכנסת לתמונה ההסתדרות. כיוון שדרכו של פישר לא צלחה, מנסים את דרכו של מואב. זאת מבין ברוש היטב. ולכן הוא זקוק בדחיפות לעזרת ידידו עופר עיני. וכרגיל במקומותינו, ״משבר רווחיות הייצוא״ יסתיים בהעמקת הניצול של העובדים, וחרף הוויכוחים, כולם יתנו את ידם לכך: ברוש, שטייניץ, פישר, מואב ועיני.

"שירי זונק ממרי יומך אל העתיד"

90 שנה להולדתה של המשוררת הקומוניסטית חיה קדמון.

"אני גדלתי בארץ הזו מילדותי, אולם רוצה אני לומר זאת בכל הכנות וללא שום תפארת מליצה, שהרגשת המולדת הורכשה לי רק במפלגה הקומוניסטית" – בווידוי אישי-פוליטי מרגש זה, פתחה המשוררת חיה קדמון את הופעתה כצירה בוועידה ה-13 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מאי 1957).

חיה קדמון הצטרפה למק"י ב-1954, יחד עם חבריה, שפרשו ממפ"ם והקימו את מפלגת השמאל. דבריה הנלהבים בזכות מק"י, מפלגת מעמד הפועלים, מפלגת היוצרים המתקדמים, מפלגת השנאה לניצול ולמלחמות, שנאמרו מעל בימת הוועידה, בוטאו גם בשיריה.

בשיר "למפלגה – תודה!", אותו קראה באוזניהם של צירי הוועידה ה-13, כתבה, בין היתר:

אני גדלתי כאן, פה כל משעול מוכר לי,
אולם רק בך, המפלגה, הפכו מולדת לי ואהבה
למין קרני מישוש לחוש קטן רחשו של היקר לי
הנלטשות לחניתות במאבק...

רק בך, המפלגה, שותפתי ל'עולם חדש נקימה'
ולא רק מסדו, גם חלונותיו – שלי, שלי כולם.
גם אם נקע בו ציר, גם אם סופה זרה מסגרותיו העקימה –
שלי הן הפרצות – לסתום אותן אני חיל בין חייליו.

חיה קדמון (קאופמן) נולדה לפני 90 שנה בדרום רוסיה לאם רופאה ולאב מורה. הגיעה עם הוריה לארץ בשנת 1925, בהיותה בת שש, וגדלה בכפר יחזקאל. הייתה פעילה בתנועת השומר הצעיר ונבחרה להנהגתה.

את לימודי הספרות העברית והאנגלית עשתה באוניברסיטה העברית, ובהמשך השלימה אותם באנגליה. לאחר שובה לארץ, עבדה כמורה לספרות עברית ואנגלית בבתי ספר. במקביל לעבודה בהוראה, פרסמה שירים ליריים ושירי ילדים ביומון "על המשמר" ותרגמה ספרות יפה מרוסית ומאנגלית.

לאחר הצטרפותה למק"י, פרסמה ביומון המפלגה "קול העם" שירים משלה ותרגומי שירה, וכן רשימות ביקורת בנושאים ספרותיים.

ניהלה פעילות ציבורית ענפה בארגונים שונים, וביניהם – ועד השלום הישראלי ותנועת הידידות ישראל-ברית-המועצות.

בשנות החמישים הכירה את בן זוגה רוברט פרקש, ביולוג שהיגר לארץ מארה"ב, שם היה חבר המפלגה הקומוניסטית. לזוג נולד בן יחיד, יובל.

בשנתיים האחרונות לחייה נאבקה במחלה ממארת, אך המשיכה ליצור ולכתוב שירה.

חיה קדמון מתה ממחלתה ב-4 בספטמבר 1960, והיא רק בת 41.

בשל מותה בגיל צעיר, חברותה של חיה קדמון במק"י נמשכה רק שש שנים. אך בפרק זמן קצר זה, זכתה להערכה ואפילו להערצה כמשוררת לוחמת, המקרינה להט פנימי ויכולת ביטוי וירטואוזית בעברית.

נוסף לשיריה, שהודפסו ב"קול העם", זכורות הופעותיה הפומביות באירועים מפלגתיים, בעצרות הניצחון ביער הצבא האדום ובאסיפות בחירות, כשהיא פורשת את ידיה לרווחה. דברים שנשאה ושירים שקראה עוררו התרגשות והתלהבות בקרב חברי המפלגה וחברי הנוער הקומוניסטי במחצית השנייה של שנות החמישים.

אני נושאת כזיכרון אישי יקר את החוג לספרות, שחיה קדמון ניהלה בדירתה ברחוב שלשפת הים בתל-אביב. היינו אז חבורה של חברי הנוער הקומוניסטי, שגילו עניין בספרות ובשירה. במועד שנקבע לחוג, היינו נקבצים בדירתה, מתיישבים על השטיח, והיא, ישובה על כסא סמוך לשולחן, הייתה קוראת, מסבירה, מנהלת שיחה. זו הייתה חוויה מעצבת בשל השילוב הנדיר של הבנה מעמיקה בספרות, יידע רחב וכשרון ללמד, להלהיב, לרגש.

עשור לאחר מותה, יצאה לאור אסופת השירים היחידה שלה "מבחר שירים" (1971), הכוללת שירים פוליטיים, חברתיים ולירייים, שכתבה בין השנים 1953-1960.

במציאות הפוליטית והחברתית הישראלית, שיריה לא איבדו את האקטואליות שלהם. בשיר "על הדם" (1955), היא כואבת את קורבנות ההרג, את החילות הדוהרים אל המוות, ומפיו של חייל, היא מציגה את החלופה:

אמי, אני רוצה לשאת אליו שלום
ולא עופרת;
אני רוצה כאז, ליישב עמו
אל עץ התאנה ליד ספלי-קפה,
לראות את החמה עולה
מעל לעריסות-בנינו,
החבויות בצל האורנים;
אני רוצה לצעוד עמו בצעד מאושש
מים ועד ירדן
על פני האדמה, שלבבה אינה בתור בתיל,
על פני האדמה
אשר כל גבול בה – גבול שלום.

אחי, אני רוצה לשאת לך ברכה,
אני רוצה אליך להקריב
קורבן-זמורת-שקד –
קורבן זמורת-שקד צחורה,
ולא קורבן עופרת!

תמר גוז'נסקי

מדוע השחורים בארה"ב סובלים יותר?

האפליה הפכה רבים טרף קל לשיטה נכלולית של משכנתאות.

המבקרת החברתית **ברברה ארנרייך** ("כלכלה בגרוש") והחוקר **דדריק מוחמד** פירסמו לאחרונה ב"ניו יורק טיימס" מאמר, העוסק בהשפעות המשבר הכלכלי על השחורים והלבנים בחברה האמריקאית.

בתחילת המאמר מציינים המחברים, שארה"ב מתאפיינת היום בשילוב בין השפל הכלכלי הגרוע ביותר בארה"ב (מאז "השפל הגדול" של שנות ה-30) לבין גאות בהסתה גזענית נגד השחורים בכלל, ונגד הנשיא אובאמה, בפרט.

ההסתה הגזענית מנצלת את העובדה, שמצבו של המעמד הבינוני הלבן הדרדר בשנים האחרונות, כדי לנסות לתאר את השחורים, כמי שמטפסים על גב הלבנים. אך הנתונים מלמדים, כי השחורים סובלים במיוחד מהשפל הכלכלי.

המחברים מביאים נתונים המלמדים, כי השחורים לא נחלצו מהמשבר הכלכלי שהחל בשנת 2000: שבע שנים מאוחר יותר, שיעור התעסוקה שלהם ירד ב-2.4% ואילו הכנסתם פחתה ב-3%. במשך שבע שנים אלה, שליש מהילדים השחורים חי בעוני, ושיעור האבטלה של השחורים היה גבוה דרך קבע פי 2 משיעור האבטלה בקרב הלבנים.

להמחשת המצוקה, מביאים ארנרייך ומוחמד את סיפורו של זוג שחורים, נאווטה (47) וג'יימס (56). ב-2003 פוטרה נאווטה ממשרה ששכרה היה 25 דולר לשעה. מאז 2007 היא מועסקת בחברת השכרה בשכר של 10.5 דולר לשעה בלבד. ג'יימס מועסק כמפעיל ציוד בנייה ועובד במקום עבודה מאורגן. ולמרות ששניהם עבדו, הכנסתם לא הספיקה, והם התפתו ליטול הלוואה לרכישת פינת אוכל. הם פרעו תשלומים בסכום כולל של 524 דולר, כאשר החברה פשטה את הרגל וחובם נמכר לחברה אחרת. פרעון החוב לחברה האחרת וכן תשלום לעורך דין, שישקם את זכאותם לקבל אשראי, עלו להם יחד 3,800 דולר. מאחר שסכום כזה לא עמד לרשותם, הם שוב נטלו משכנתא על ביתם. כעת הם עומדים בפני עיקול ביתם.

המחברים מציינים, כי לבנים רבים, שנמנו עם מעמד הביניים או עם מעמד הפועלים, עברו דרך חתחתים דומה. אולם האפרו-אמריקאים כקבוצה נבדלים מהלבנים בכך, שהם סובלים מאפליה הן בקבלה לעבודה והן בקבלת אשראי, שיש להם סיכוי נמוך לקבל עזרה מקרובים, ושאינם יכולים להישען על חסכונות.

בשנת 2008, כשהמשבר הכלכלי היה בעיצומו, על כל דולר של נכסים, שצברה משפחה לבנה טיפוסית, צברה משפחת שחורים טיפוסית 10 סנטים בלבד. רק ל-18% מהשחורים ומהלטינוס (יוצאי אמריקה הלטינית) יש חסכון לפנסיה, וזאת לעומת שיעור של 43% אצל הלבנים.

המשבר הכלכלי העמיק עוד יותר את הפער בין לבנים ושחורים. אותן משכנתאות בעלות סיכון גבוה (סאב-פריים), שהזינו את המשבר שפרץ ב-2007, פגעו במיוחד במשפחות של שחורים. משכנתאות סאב-פריים שווקו באופן נמרץ במיוחד לשחורים ולבני מיעוטים אחרים, אשר בשנים שקדמו לא יכלו בכלל לקבל משכנתא.

סרט חדש בשם "הקזינו האמריקאי" מתעד עובדים שחורים בעלי מישרות – מורה בתיכון, פסיכותרפיסטית וכומר, המסבירים, כיצד הפסידו את בתיהם: תשלומי הפרעון החודשיים של המשכנתא תפחו לרמה, שכבר לא יכלו לשלם. הם מספרים, שהיו נאיביים והאמינו למי שהציע להם משכנתא בתחילת שנות האלפיים, ואמר להם לא לדאוג נוכח הפרעון החודשי הגבוה. רק בהדרגה הבינו, שזו אינה בעייתם הפרטית, אלא שהם נפלו קורבן לשיטה.

הבנקים למשכנתאות, רכשו את לבן של משפחות של שחורים ומיעוטים אחרים, משום שבמשך עשרות שנים, אותם בנקים סירבו לתת להן משכנתא לרכישת בית. ולכן, כאשר הבנקים לפתע הציעו משכנתאות, משפחות אלה נפלו כטרף קל לשיטה הנכלולית.

אליזבט יעקובסון, שהייתה מנהלת בתחום המשכנתאות של הבנק וולס פארגו, העידה לאחרונה, שמפיצים שעבדו בבנק קיבלו עידוד לשכנע כמרים שחורים לארגן בכנסיות שלהם "סמינרים לצבירת עושר". עבור כל משכנתא, שנחתמה בעקבות אותם סמינרים, בנק וולס פארגו הבטיח לתרום 350 דולר לכנסייה (אגב, הבנק עצמו מכחיש זאת).

מנהל אחר באותו בנק העיד, כי המשכנתאות שניתנו לשחורים כונו "הלוואות גטו", ומקבליהן – "אנשי בוץ".

ארנרייך ומוחמד מוסיפים, כי היה גם גורם תרבותי, שפעל ודחף שחורים ולבנים ליטול הלוואות בעלות סיכון. הם מצביעים בהקשר זה על הזרם של "החשיבה החיובית" (שבישראל מתקשר בשמה של שרי אריסון, הבעלים של בנק הפועלים). זרם זה מטפח אופטימיות חסרת בסיס, לפיה "כל אחד יכול להתעשר". כחלק מזרם זה, מטיפים אוונגליסטים קראו באוזני קהל השומעים: "אני רוצה את עושרי כאן ועכשיו!", והוסיפו הסבר: אלוהים רוצה שבני האדם יהיו עשירים, ולכן על בני האדם לקחת סיכונים.

ארנרייך ומוחמד מסכמים, כי השחורים בארה"ב לא היו צריכים לחכות למשבר הסאב-פריים, כדי להיקלע לשפל כלכלי. האבטלה בקרב השחורים בארה"ב היא כעת 15%, לעומת 9% בקרב הלבנים. בניו-יורק, אבטלת השחורים גדלה בקצב גבוה פי 4 מקצב גידול אבטלת הלבנים. לכן השחורים חווים עכשיו גל שני של עיקולים על בתיהם, והפעם בגלל האבטלה. גם אותם שחורים, שהסתדרו עד לאחרונה, והיו להם מישרה ובית, הפסידו את ביתם לאחר שפוטרו מעבודתם.

לכן, למרות הניסיון של הימין בארה"ב לטעון, שכוחם של השחורים עולה, המשבר הכלכלי הנוכחי מדרדר את השחורים למצב כלכלי ירוד יותר, מזה שהיו בו קודם לכן.

המחברים תוהים, האם הנשיא השחור יתמודד עם ההתמוטטות של מעמד הביניים השחור, ותשובתם היא: "כנראה, לא".

אם אמריקאים בני כל הגזעים לא ישיגו שיפור כלכלי כעת, מסכמים המחברים, הכאב החברתי יגדל, ויחד עמו יתפשטו הטענות הגזעניות הלבנות חסרות הבסיס.

יום סולידריות בג'יסר א-זרקא

ההתארגנות הפוליטית "אפשר אחרת", בה פעילים חברים בחד"ש-מק"י, במרצ ובתנועה הירוקה, תציין מלאות תשע שנים לאירועי אוקטובר 2000 ביום עשייה משותפת ליהודים ולערבים.

האירוע יתקיים **ביום ה', 8 באוקטובר** (חול המועד סוכות) החל משעה 13.00 בכפר ג'יסר א-זרקא, השוכן ליד הכביש המהיר ת"א-חיפה. מטרת יום העשייה המשותפת - לחזק את השותפות היהודית-ערבית ולהעביר מסר של סולידריות לכל הציבור בארץ. פעילות ופעילים מוזמנים להשתתף באירוע בג'יסר א-זרקא, הכולל פעילות התנדבותית, ארוחת ערב וערב סיום אמנותי-פוליטי.

לאירוע ייצאו הסעות מתל-אביב, מירושלים ומחיפה. פרטים על האירוע ועל ההסעות - באתר אפשר אחרת.

עובדי בל"ל מול תוכנית הפרטה

ועד עובדי בנק לאומי הזהיר את שר האוצר, יובל שטייניץ, שלא יאפשר פגיעה בזכויות העובדים בעת ההפרטה המתוכננת של הבנק.

מירי רובינו, שנבחרה לאחרונה ליו"ר ועד העובדים בבל"ל, הבהירה, כי הוועד ינקוט כל אמצעי שיידרש, כדי להבטיח את שמירת זכויות העובדים: "אם מישהו ינסה להוביל מהלך, שישרת טייקון כלשהו על חשבון העובדים, נדע להתמודד", אמרה רובינו.

בשבוע שעבר פורסם, כי בכוונת שר האוצר למכור את אחזקות המדינה במניות הבנק, וכי גרעין השליטה החדש ייווצר דרך שוק ההון.

הסכם העבודה הרב-שנתי של עובדי בנק לאומי אמור להסתיים בדצמבר 2010. "לקראת 2010, נבקש לחדש את ההסכם, ולשמור על תוספת השכר השנתית בשיעור של 5% לכל העובדים" - אמרה רובינו.

הפורומים האזוריים של עיר לכולנו יגבשו תוכניות לפתרון בעיות בת"א

הפורומים האזוריים, ופורום סביבה של עיר לכולנו יתכנסו באוקטובר, כדי להתעדכן בנעשה בתנועה ובשכונות השונות ולדון בתוכנית התחבורה. הפגישות ייערכו בהשתתפות ח"כ דב חנין (חד"ש), יו"ר הסיעה המורחבת, ונציגי התנועה במועצת העירייה. פרטים על הפגישות בנושאי סביבה ותחבורה ושל הפורומים של לב העיר, הצפון הישן, עבר הירקון, דרום-מזרח ודרום-מערב (כל הפגישות פתוחות לתושבים) – בכתובת: www.city4all.org.il/node/430

ליואב גולדרינג ולמשפחה
איתכם באבלכם הכבד על מותו של האח והבן
אסף
ועד מחוז ת"א-יפו של מק"י
ועד סניף ת"א של מק"י
ועד סניף ת"א של חד"ש

הפגנת שובתי כללית משלימה

בשבוע השני לשביתתם, החליטו עובדי כללית רפואה משלימה לקיים הפגנה ביום ד' השבוע (30.9) בשעה 15.00, מול משרדי בריאות כללית, רח' ארלוזורוב 101, תל-אביב.

דובר השובתים מסר, כי "מטפלים ומטופלים בכללית רפואה משלימה קוראים להנהלת שירותי בריאות כללית לקחת אחריות ולדאוג לתנאי העבודה ראויים לעובדיה. לא יתכן שעובדי כללית רפואה משלימה לא ידעו מה יהיה שכרם בסוף החודש; שיעבדו ללא הסדרה של התנאים הסוציאליים; שיקבלו שכר נמוך. לא יתכן, שבקופת חולים כללית לא ינהלו משא-ומתן קיבוצי עם ארגון עובדים יציג".

ההנהלה, הפועלת לשבירת השביתה החוקית, מגייסת שוברי שביתה, אליהם מועברים מטופלים, שטופלו קודם לכן בידי העובדים השובתים.

ועד העובדים ציין, כי גם צעד זה אינו מרתיע את השובתים, המגלים כושר עמידה במאבקם למען זכויותיהם.

השובתים מקיימים משמרות מחאה מול המרפאות של כללית רפואה משלימה, כדי להסביר לציבור, מדוע יצאו למאבקם, וכדי להגביר את הלחץ על ההנהלה.

נוכח הניסיון של ההנהלה לערב את המשטרה בסכסוך, פנה הצוות המשפטי של האיגוד בתלונה למשטרה. היועצת המשפטית של המשטרה מסרה בתגובה, כי "המשטרה לא תיתן להמשיך ולערב אותה בצורה כזו בסכסוך עבודה, שהוא חוקי ולגיטימי".

מק"י מחוז ת"א-יפו
ביום ד', 30 בספטמבר, בשעה 20.00,
בבית הידידות, אחד העם 70, ת"א
ערב העלאת זיכרונות
על חייו ופעילותו של
יצחק וגנשטיין
בהשתתפות בני המשפחה, חברים וידידים

סניף תל-אביב של מק"י
ביום א', 11 באוקטובר, בשעה 19.30
בבית הידידות, אחד העם 70,
אסיפת סניף

מחוז ת"א-יפו של מק"י
ביום ב', 12 באוקטובר, בשעה 19.00,
באולם בית הידידות, אחד העם 70, ת"א
לרגל מלאות 90 שנה למפלגה הקומוניסטית בארץ
כך היינו
חברים ותיקים מספרים על מאבקים של המפלגה.
בערב יוקרן סרט תיעודי